

Sygn. akt II CSK 444/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)
SSN Iwona Koper
SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

Protokolant Maryla Czajkowska

w sprawie z powództwa W. K. i M. S.
następców prawnych J. K. oraz H. K.
przeciwko Robotniczej Spółdzielni Mieszkaniowej "P." w K.
o ustalenie,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 15 maja 2014 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 27 lutego 2013 r.

- 1. oddała skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od pozwanej na rzecz powodów 2 700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Ł. wyrokiem z dnia 14 września 2012 r. ustalił, że J. K. i H. K. przysługuje na zasadzie wspólności majątkowej małżeńskiej spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr 26 położonego w K. przy ul. W. 15 oraz orzekł o kosztach procesu. Wyrok został wydany w następujących okolicznościach faktycznych sprawy. W dniu 20 stycznia 1978 r. Robotnicza Spółdzielnia Mieszkaniowa "P." w K. przydzieliła J. K. lokal mieszkalny nr 26 na warunkach lokatorskiego prawa do lokalu w budynku przy ul. W. 33 w K. oraz wskazała jego żonę H. K. oraz dzieci jako osoby uprawnione do zamieszkania w tym lokalu. W dniu 23 listopada 1989 r. lokatorskie prawo do lokalu zostało przekształcone w prawo własnościowe. Uchwałą rady nadzorczej Robotniczej Spółdzielni Mieszkaniowej "P." w K. z dnia 27 maja 1997 r. J. K. został wykluczony ze Spółdzielni z powodu uporczywego nieuiszczania opłat za używanie lokalu mieszkalnego. Zarząd Spółdzielni wskazał w piśmie z dnia 10 marca 2011 r., że zgodnie z art. 17⁸ ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (jedn. tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116 ze zm.; obecny jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1222; dalej: "u.s.m.") przysługujące mu własnościowe prawo do lokalu nr 26 wygasło. J. K. i H. K. nadal mieszkają w lokalu nr 26 położonym w budynku przy ul. W. 15 w K., nie są zadłużeni z tytułu opłat za używanie lokalu. Pozwana nie wniosła o orzeczenie eksmisji powodów z zajmowanego przez nich lokalu.

W ocenie Sądu Okręgowego zgłoszone przez powodów żądanie zasługuje na uwzględnienie. J. K. i H. K. wykazali, że mają interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie. Artykuł 17⁸ ust. 1 u.s.m. utracił moc obowiązującą na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r., K 32/03 (OTK-A 2004, nr 3, poz. 22). Sąd Okręgowy podzielił stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05 (OSNC 2006, nr 5, poz. 81), że wyrok Trybunału Konstytucyjnego wywarł skutek wsteczny od chwili wejścia w życie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, sprawiając, iż powodom nadal przysługuje spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu.

Pozwana wniosła apelację od wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 27 lutego 2013 r. oddalił apelację oraz zasądził od pozwanej na rzecz powodów 2.700 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego. Zgodził się z pozwaną, że art. 17⁸ ust. 1 u.s.m. zaczął obowiązywać dopiero od dnia 15 stycznia 2003 r. Jednak powoływany w apelacji art. 227 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (jedn. tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 54, poz. 288 ze zm.; obecny jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1443; dalej: "Pr. spółdz.") również został uznany za niezgodny z Konstytucją RP przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 11 grudnia 2008 r., K 12/08 (Dz.U. Nr 225, poz. 1503). Pomimo tego, że wspomniany wyrok został wydany po wykluczeniu J. K. ze Spółdzielni oraz po wygaśnięciu przysługującego mu spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, odnosi się on do stan faktycznego istniejącego przed dniem jego wejścia w życie. Wynika to z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, według której art. 190 Konstytucji RP stwarza podstawy do uznania retroaktywnego skutku orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego pomimo rozbieżności stanowisk judykatury oraz przedstawicieli doktryny w tym zakresie. Sąd Apelacyjny podkreślił, że w prawie cywilnym zasada niedziałania prawa wstecz nie jest bezwzględna, a odstępianie od niej jest dopuszczalne, gdy wymaga tego realizacja wartości konstytucyjnych, ocenianych jako ważniejsze od wartości chronionej zakazem retroakcji (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 2004 r., I CK 125/04 oraz z dnia 26 listopada 2004 r., V CK 270/04, niepubl.). Chociaż z art. 2 Konstytucji RP możliwe jest wywiedzenie zasady niedziałania prawa wstecz oraz zasady pewności bezpieczeństwa obrotu prawnego, ustępują one w niniejszej sprawie pierwszeństwa innym dobrom chronionym konstytucyjnie, a w szczególności prawom majątkowym oraz dobru rodziny.

Pozwana wniosła skargę kasacyjną, w której zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, mianowicie art. 190 w związku z art. 2 Konstytucji RP oraz art. 227 § 1 pr. spółdz.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepisy art. 190 Konstytucji RP nie określają czasowych skutków orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie się

przyjmuje, że orzeczenia stwierdzające niezgodność w szczególności przepisów ustaw z Konstytucją RP co do zasady są skuteczne *ex tunc*. Stanowisko to najpełniej zostało przedstawione w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, na co trafnie zwróciły uwagę Sądy Okręgowy i Apelacyjny. Znajduje ono pełne zastosowanie również w odniesieniu do skutków uznania niezgodności z Konstytucją RP art. 17⁸ ust. 1 u.s.m. i mającego zastosowanie w niniejszej sprawie art. 227 § 1 Pr. spółdz. Dlatego zarzuty naruszenia art. 190 Konstytucji RP i art. 227 § 1 Pr. spółdz. są nietrafne.

Trafny jest natomiast zarzut naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 2 Konstytucji RP. Z tego przepisu rzeczywiście wywodzi się w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego zasadę niedziałania prawa wstecz (*lex retro non agit*). Zasada ta jednak odnosi się do aktów normatywnych, a nie do orzeczeń sądowych, w tym orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Skuteczność *ex tunc* orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego nie może być zatem postrzegana jako wyjątek od zasady *lex retro non agit*. Trafność rozważanego zarzutu nie może jednak prowadzić do uwzględnienia skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.